

دارالفنون

ادبیات فارسی و عربی و ترکی و هندوستان

فلسفه، اجتماعیات، تاریخ، جغرافیا، ادبیات

ایک آبدہ بر نشر اولنور

مندرجات:

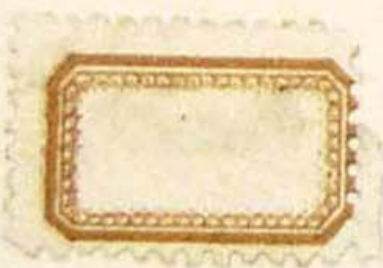
تورک ایل - اسکی تورکلر دین [ضیا کوک آلپ]
 انسانلرک احوال روحیه لری آواسنده کی فردی فرقلر حقنده تدقیقات [دوکتور غ. آنشوتس]
 « هانری برغسون » و « آرتور شوپنهاوئر » [غونتر یاقوبی]
 الجزیره ده جبل سنجارک جنوبنده کی اوواده واقع مملحه لره دائر
 ملاحظات جغرافیه [دوکتور اونفر]

زمره فسی

فلسفه ده مصداق [پول ژانه] [احمد نعیم]
 کتابیات تحلیللری

استانبول - مطبعه عامره

۱۳۳۳

انسانلرک احوال روحیه لری آراسنده کی

فردی فرقلر

مقدمه تدقیقات

علم روح تجربی، و بونکله برابر اختباری اساسلره ایتنا ایدن بوتون علم روح تدقیقاتی، صوک یاریم عصر طرفنده بویوک برسرعتله وبالذنبه یوکسک برتکامله مظهر اولمشدر. اولجه فلسفه نك و یاخود علوم طبیعی نك بر شعبه سی عد اولونه رق متواضع بر موقع اشغال ایتمکده اولان علم روح، یاواش یاواش بر علم اولغه باشلادی. علم روح، آرتیق یالکز فلسفه و یا طبیعیاتک معتاد اولان اصوللرینی تطبیق ایتمه یوردی. بوعلم، نه منطق و حکمت مابعدالطبیعه نك ونه ده حکمت طبیعی و فیزیولوژینک اصول تدقیق و تجربه سنی تعقیب ایدیوردی. بلکه علم روح، بونلرک هرایکیسینی مزج ایدرک اورتیه اوله بر طاقم مسائل علمیه، اصولار و معرفتار چیقاردی که، بونلر، علوم و فنونک هیئت عمومی میاننده کندیسنه بر شکل مخصوص ویردی.

فلسفه نك هدف تدقیقاتی، علی العموم (دنیا) ایله (انسان) واک شمولی معناسیله بونلرک آراسنده جایکیر اولان مناسبات حقنده اکتساب معرفت ایتک، و علوم طبیعی نك هر بر شعبه سی دخی حادثات طبیعی نك قطعی و ثابت قانونلرینی تحری و کشف ایتک و بونلرک نتایج عمومی سندن آفاقی اولان عالم خارجی حقنده بر معرفت کلیه حاصل ایتک غایه سی اولدینی حاله علم روح تجربی هرایکی جهتک مزجندن یکی بر ساحه تدقیق میدانه چیقاردی که اوده جسم ایله روح آراسنده کی مناسباتدن عبارتدر. آرتیق علم روح، یالکز حادثات روحیه یی تدقیق ایتمز؛ طبیعت حقنده اکتساب اولونان معلوماتک یالکز قیمت فلسفه سنی صورماز. بلکه روح ایله بدن - عالم داخلی ایله عالم خارجی - آراسنده موجود اولان برچوق مناسبات و تأثیرات متقابله یی تدقیق و تحری ایدر.

فقط بویکی علم ترقی ایتدکجه و عالم انفسی ایله عالم آفاقی آراسنده کی مناسبات داها زیاده آکلاشیلدکجه نظر دقت داها زیاده عالم درونی به توجه ایتک باشلادی. او عالم درونی که،

بیکنرجه سنه لردن بری «روح» تسمیه اولونمقدمه در. لیکن یکی پسبقولوژی بونک ایچون
داها احتیاطکاروبنی طرف برتعبیر اولان «شعور» لفظنی قوللانمقدمه در. روح ایله بدن آراسنده
وحدات روحیه ایله حادثات جسمیه بیتده موجود مناسباتی یالکز تحقیق ایتمکه اکتفا
ایتمه یوب اشبو مناسبات موجوده اعانه سیله «شعور» ک کندیس حقیقه نه کی بر معرفت
پیدا ایدیله بیله جکنی آرامغه باشلادیلر. بوضورتله محدود معناسیله آلا یغمز «علم روح
تجربی» ده نیلن بر علم حصوله کلدی که، بو علم، حادثات بدنیه یی، حادثات روحیه نک
علامتلی و مثللی اولمق اوزره قبول وتلقی ایدر. حادثات بدنیه و خارجییه، احوال
درونییه نک علاماتی اولدیغندن ناشی حادثات مذ کوره یی علمی بر صورتده تدقیق ایدر.

محدود معناسیله قوللاندیغمز علم روح تجربی نک دخی بر تاریخچه سی وارد در. اوده
اصوللرینی ترقی ایتدیره رک یاواش یاواش تکمل ایتیش وساحه تدقیقاتی تدریجاً توسیع
ایتمشدر. علم روح تجربی اربابی اولان نظردقتلرینی عالم داخلی ایله عالم خارجی آراسنده کی
مناسبانه توجیه ایدرک بونلر واسطه سیله حادثات روحیه یی صورت همومیه ده ایضاحه
چالیشیورلردی؛ صوک زمانده ایسه یکی بر شعبه تدقیقه توجیه نظر ایتیشلردر. یعنی
حادثات روحیه صورت همومیه ده تدقیق اولونمقدن چیقوب عین حادثه نک مختلف
تفاوتلری مطالعه اولونمغه باشلامشدر. شیمدی آرتیق حادثات ارادیه، حسیه وفکریه نک
قانونلری نه دن عبارتدر دیه صورولمایور. بلکه حادثات مذ کوره نک آیری آیری فردلر،
ویا خود فردلردن متشکل غروپلرده نه صورتله تجلی ایتدیکنی وبونلرک اوصاف ممیزه سی
نه دن عبارت اولدیغی آرانیور. ایشته آتیلش اولان بو خطوه سایه سننده بویکی طرز
تدقیق وتحریر، علوم سائر نک اصوللارندن ایجه آیریلدی. علوم وقوننده ایلك دفعه
اولارق عمومی اولمایوبده نسبی، یعنی معین بر طاقم شرائط تحتنده جاری اولان حادثاتک
صورت عامیه ده تدقیق تجربه سنه کیریشیلدی.

بومقاله ده بر فکر اجمالی ویرمک مقصدینی تعقیب ایتدیکمزدن بویکی طرز تحریر
وتدقیقک اصوللرینی وغایاتی اوزون اوزادییه شرح ایتمکدن صرف نظر ایدیورز.
آیری آیری کیمسه لر اوزرنده اجرا اولونان تدقیقات روحیه نک ماهیت، اصول وغایاتی
برقاچ مثال ایله ارايه ایتمک داها موافق اولور ظننده یز. فردی تفاوتلرک تدقیقنده اصل
مسلله، بر فردک حیات روحیه سننده اظهار ایتدیکی اوصاف ممیزه و احوال خصوصیه یی

مطالعه دن عبارتدر . اسکی زماندن بری بوتون انسانلرک یکدیگرنندن فرقلی اولدینی معلوم ایدی . مثلاً برطرفده قوتلی برعزم واراده صاحبی آدملر ؛ دیگر طرفده ضعیف اراده لی وکوشهک طبیعتلی آدملرک موجود اولدینی معلومدر . کذا بعض آدملرک برایشه سرعت و سهولتله قرار و یردکلری ، دیگر بعضیلرینک برشیئه بطائتله قرار و یره بیلدکلری و متردانه حرکت ایتدکلری کورولمکدهدر . بوندن ماعدا انسانلر ؛ عقللی ، آحق ، جوانمرد ، خسیس ، صمیمی و خشین کبی قسملره آیریلقدهدر . عوامک انسانلر آراسنده موجود فردی فرقلرک اشبو طرز تلقیسنی اسکی فیلسوفلر « مبحث امزجه » نامیله علم حالنده تدوین ایتمشلردر . بونلر دموی ، صفراوی ، لنفاوی و سوداوی مزاجلر تفریق ایتمشلردر . دموی المزاج اولانلر (Sanguiniker) سرعت تأثر و تهیج ایله ؛ صفراوی - المزاج اولانلر (Choleriker) انطباعاتی اوزون مدت حفظ ایله ؛ لنفاوی المزاج اولانلر (Phlegmatiker) تأثیرات و انطباعاته قارش قیدسزلق ایله ؛ سوداوی المزاج اولانلر (Melancholiker) بوتون اشیا و کائناتی بدبینانه تلقی ایتمکه تمیز ایدرلر مش .

سجایای بشریه نك و یاخود تعبیر دیگرله بشری انموذجلر علمنك شومبادیسی حقیقه پك شایان دقتدر . بونده حیات عملیه دن استخراج ایدیلش برشمه حقیقت موجوددر . مع مافیه طاسلاق طرزنده یاپیلان بویله برتصنیف ، تحلیل علمینك ایجاباتنه کفایت ایده مز . برآز زحمتله بوتون انسانلری بوصفله تقسیم ایدرک مزاجلرینی تعیین ایتمک ممکنسهده امزجه مختلفه نك حدودلرینك یکدیگرینه ملاصق اولماسندن ناشی بوندن دیگرینه انتقال ممکن اولدینی کورولور . بعض کیمسه لری صنوف مذکورده دن هیچ برینه ادخال ممکن اولماز . اشبو تصنیف پك عمومی اولدیغندن دوغرو دکلدر . امزجه مختلفه دن برینك اوصاف و اعراض اصلیه سی ، بعضاً بر شخصك مزاجنه تماماً توافق ایدر . فقط بونلرده عامیانه و عمومی توصیفاتدن باشقه برشی دکلدر .

علم روحك تدقیقات جدیده سی ایلك دفعه اولارق بشری سجایا و یا انموذجلر حقنده بر درجه یه قدر واضح فکرلر و یردی . تدقیقات مذکوره هرشیدن اول بزه کوستردی که برکیمسه نك خصوصیت احوالی کمال جدیتله تحقیق ایدرکن ، هرکونکی حیاتك محصولی اولان نقطه نظرله و مفهومله اتباع ایده مه یز . اولجه اسکی پسیقولوژی یه حاکم اولان حس ، تصور ، اراده ، مخیله ، احساس ، شعور ، روح ... و سائره کبی معروف و مستعمل

اولان تعیرلری بزم انجق بر دلیل معنی اولارق استعمال ایتکلکمز و دوغرودن دوغرویه بونلردن اکتساب معرفته انتظار ایتمه من لازمدر .

مثلا تدقیقات جدیده ، بر آدمک نیکیینلک و یاخود بدینلک ایله می ؛ علاقه و تجسس و یاخود بونک ضدیله می تمایز ایتدیکنی صورماز . بالعکس او کیمسه نك معنای تامیله توصیف و تصویر سجه سینه چالیشیر . مثلاً بز بر آدمک قوه مدقه سمنک بی قرارمی (labil) یوقسه مستقرمی (stabil) اولدیغنی تحقیقه اوغراشیرز . یعنی انطباعاتی سرعت و شدتله می و یاخود بطائت ایله وداها آز جهد و غیرتله می فهم و ادراک ایتدیکنی تعینه چالیشیرز . برنجی حالده بولونان برکیسه احتمال که ، برنجی انطباعدن صوکره نظردقتی سرعت و سهولتله دیگر برانطباعه توجیه ایدر . ایکنجی حالده بولونان برکیسه ایسه عین ماده اوزرنده داها اوزون مدت توقف ایدر . فقط احتمال که داها درین برانطباع حاصل ایدر . اشبو کیفیتی بر مثال ایله ایضاح ایدم : علم تربیه مسائلیله دخی علاقه دار اولان علم روح تجربه لرندن بریسنی ذکر ایدم . مثلاً حضور مزده برقاج مکتب چوجوغنی بولونیور . بونلردن هانکیئرینک معین برنوع ایشک ایفاسنه مقتدر اولدقلرینی تعیین ایتک ایسته یورز . اگر چوجوقلرک قابلیات و خواصنی ارئه ایدر اوصاف و علائم باهره موجود دکلسه ، حاضر بولونان چوجوقلرک بالاده تعداد اولونان ایکی صنفدن هانکیسنه منسوب اولدقلرینی بسیط (دقت تجربه لری) سایه سننده تعیین ممکن اولور . بوبابده غایت ساده بر تجربه یاپیلیر . چوجوقلرک هپسنه آیری آیری فقط عینی عباره ایله محرر برر پارچه یازی ویریرز . بو عباره آراسنده کوردکلری فرضا بوتون (a, n, b) حرفلرینی چیزمه لرینی اخطار ایدرز . و بو وظیفه نك ایفاسی ایچون بر مدت تعیین ایدرز . زمان معینک مرورندن صوکره وظیفه لری طویلارز . او زمان شو غریب نتیجه یه دسترس اولورز : چوجوقلرک برطاقی سرعتله فقط سطحی اولارق چالیشمشلر . آز زمانده ویریلن عباره نك بویوک بر قسمی کوزدن کچیرمشلر . لکن خطالرک عددی فضلهدر . دیگر قسم اطفال ایسه آز ، فقط تمیز ایشله مشلر بناء علیه غایت آز خطا ایتمشلر . دیگر بردفعه بوکا ممائل بر وظیفه نك ایفاسی بر ساعت و یا داها اوزون بر مدت امتداد ایتدیریه جک اولورسه یکی برشی داها مشاهده ایدرز . یاپیلمش اولان وظیفه بی

دقتیه معاینه ایدیه جک اولورسه ق سرعتله چالیشان کیمسه لک دیکلنمک اوزره وقت وقت توقف ایتدکلرینی کورورز. بوحال، اشبو غروب میاننده نسبة اک کوزل ایش کورنلرده واقعدر. بونلر برایشی قسم قسم چیقاریرلر، ده نیله بیلیر. بونلر دیکر افرادی ایسه متبادیاً سرعتله چالیشیرلر. فقط بونلرک استحصال ایتدکلری نتیجه بوسبوتون قنادر. بونلرک عکسنه اولارق بوراده ده داها یاواش ایشلینلر داها ائی ایش کورورلر. بالاده ذکر کچنلر ایله ایش اثناسنده اختیاری اولارق توقف وتنفس ایدنلری مقایسه ایدیه جک اولورسه ق اوزون مدت امتداد ایدن برایشده متبادی صورتده چالیشانلرک برزمان صوکره طاقتدن کسیدکلرینی کورورز. بودخی خطالرک زیاده لشمه سی وایشک کسب بطائت ایتمه سی کی علامات ایله بللی اولور. بونلره مقابل سرعتله فقط منقطعاً چالیشانلردائما جیادت وزندکی لرینی محافظه ایدرلر. ایشته بویله غایت بسیط تجربه لر واسطه سیله اطفالک اوصاف روحیه سنک ونه کی ایشلره یارایه بیله جکلرینک تعیننی ممکن اولدینی تماماً آشکاردر. اشبو نتایج دیکر قطعی ودقیق تجربه لر واسطه سیله ده تأیید اولونه بیلیر. دیکر بر طاقم تجربه لر واسطه سیله (دقت) ک وبوتون فهم وادراک قابلیتنک باشقه جهتلری تدقیق اولونه بیلیر. مثلاً ضیا ویاخود صوت انطباعاتی حقنده حکملر ویردیره بیلیرز. ویاخود بربرینه تقریباً مساوی اولان ایکی خطی تمید ویا تقصیر ایدرک مقایسه ایتدیره بیلیرز. اوزمان دخی عین نتیجه یه ویاخود بوکا یاقین بر نتیجه یه دسترس اولورز. سائر خصوصانده ده بویله برقاج تجربه اجرا ایتدکدن صوکره مذکور کیمسه نک هانکی (دقت وفهم) انمودجنه منسوب اولابیله جکنه دائر عمومی بر حکم ویره بیلیرز.

اما برانسانک تماماً طبیعت ومنزاجنی توصیف ایچون بویله برقاج تجربه ومشاهده نک کفایت ایتیه جکی طبیعی در. انسانک ماهیتی بویله برقاج بسیط فعالیت سایه سنده ایضاح اولونه ماز. فقط بوساحده نه قدر عملی چالیشیلارق مشاهدات جمع ایدیه جک اولورسه، ماهرانه اجرا اولونان بر طاقم تجربه لر واسطه سیله بر کیمسه نک بر چوق اوصاف وعلائمنک تعین اولونه بیله جکی ومذکور کیمسه نک بسیقولوزیک بر تصویر ی یاییله بیله جکی قناعتی تولد ایدر.

مع مافیه بونکله روح انسانی نك ماهیتی، كنه و حقیقتی هیچ بروقت ایضاح اولونه ماز .
 بالطبع او یله درین فطرتلر واردركه ، اونلرك آشیلماسی ایچون علی العاده تجربه لر دن
 فضلہ شیلر لازمدر . هر حالده تجربه اوصاف شخصیه نك تعییننی اتمام و اكمال ایدر .
 بر آدمك حیات و معاملاتنده اولجه آكلاشیلامایان برچوق شیلری بزه ایضاح ایدر .
 فردی فرقلك قنبی حقنده ویریلن بوقیصه ایضاحاتدن صوكره دیگر بر مقالده
 بونك قفرعات و تفصیلاتندن بحث ایده جكم .

منبر جمعی :

مدرس معاونی

علی حیدر

تجربی علم روح و علم تربیه مدرسی

دوققورغ . آتشوتس

